

komorni glasbenik ter sodeluje z vodilnimi orkestri. V njegovem ustvarjanju se zahodna klasična tradicija prepleta z orientalskimi vplivi, poleg tega pa ga pogosto navdihujeta izkušnja vojne v njegovi domovini in razseljenost. Skladba **Postludij Ibn Arabi za klarinet, violino, violo, violončelo, kontrabas in klavir** se odpre v meditativnem ozračju, ko pianist z igranjem po strunah klavirja ustvari temno zvoneči dron, nad katerim klarinet zariše arabeske linije. Iz te tihe kontemplacije skladba postopoma preraste v izrazit zvočni vrhunec, ki se nenadoma ostro prekine.

Olivier Messiaen se je rodil v umetniški družini, njegov oče je bil namreč prevajalec Shakespeara, mati pa pesnica, katere verzi o naravi in pticah so pustili globok pečat v sinovi domišljiji. Že zgodaj so ga pritegnile nenavadne lestvice in ritmični sistemi, sinestezija in ptičje petje. V naravi je poslušal ptice in si zapisoval njihove napeve, ki jih nato ni zgolj posnemal, temveč preobrazil. Izbrano gradivo je preoblikoval z značilnimi melodičnimi postopki, kot so izpuščanje posameznih tonov, permutacije in spremembe registrov, ter jih vpenjal v lastne kompozicije. Ko je izbruhnila druga svetovna vojna, se je Messiaen pridružil vojski in do leta 1940 delal v bolnišnici, nato so ga prijeli Nemci. Dve leti je preživel v taborišču Stalag VIII-A v Görlitzu, kjer je v težavnih razmerah in hudem mrazu napisal **Kvartet za konec časa**. Izbiro glasbil so narekemale okoliščine – uporabil je pač tista, ki so bila na voljo v taborišču. Delo so 15. januarja 1941 izvedli s sojetniki pred približno 400 zaporniki in stražarji. Kot mnoge Messiaenove skladbe ima tudi ta močno mistično katoliško vsebino. Naslov se ne navezuje le na apokaliptične vizije iz *Razodetja*, ampak tudi na njegov novi slog pisanja z večjo ritmično svobodo (»čas« kot trajanje not). Kvartet gradi na podaljševanju notnih vrednosti, praštevilih, hindujskih in neretrogradnih ritmih (palindromih), harmonije pa so ostrejšje kot v njegovih prejšnjih delih. Prvič se pojavi oznaka *comme un oiseau* (»kot ptica«) in izrecna navezava na ptičje petje. Osemstavno delo ni tradicionalni cikel, temveč niz kontrastnih meditacij, vizij in prizorov: od ptičjega petja ob zori, mogočnih prizorov iz *Razodetja* in dolgih klarinetovih monologov do živahnega intermezza, meditacije violončela o brezčasju in neizprosne unisona vseh inštrumentov. Predzadnji stavek prinaša vizijo mavrično kronanega angela, sklep pa ekstatičen, počasi vzpenjajoč se violinski solo nad klavirjem – kot simbol vzpona človeka k Bogu. *Kvartet za konec časa* ostaja eno najbolj pretresljivih glasbenih pričevanj 20. stoletja, prava umetnina, ki je iz stiske in ujetništva ustvarila brezčasno meditacijo o veri, naravi in večnosti.

Jan Prepadnik

Več o nastopajočih lahko preberete v programski knjižici Festivala Maribor 2025 ali na www.festivalmaribor.si.

NAPOVEDUJEMO IN VABIMO

18. september 2025, ob 19.30
Sodni stolp

GLAS VEČNOSTI

Nataša Mirković, glas, **Mathias Loibner**, hurdy-gurdy

Spored: Franz Schubert, ljudska glasba Kosova, Črne gore, Makedonije, Srbije in Bosne

19. september 2025, ob 19.30
Sodni stolp

NOČ BREZ MEJA

Per Rundberg, klavir, **William Hagen**, violina, **Mairéad Hickey**, violina, **Georgy Kovalev**, viola, **Leland Ko**, violončelo, **Mate Bekavac**, klarinet

Spored: Franz Liszt, George Crumb, György Ligeti, Gabriel Fauré, Claude Debussy, Toru Takemitsu, Guillaume Connesson, Dobrinka Tabakova, Jörg Widmann, Antonín Dvořák, Svante Henryson, Paul Schoenfield, Astor Piazzolla, Arturo Cardelús

Več o preostalih koncertih: www.festivalmaribor.si

Glavni in odgovorni organizator

Omogočila Mestna občina Maribor Univerzitetno mesto		S podporo REPUBLIKA SLOVENIJA MINISTRSTVO ZA KULTURO		Partner festivalske mobilnosti štajerski avto dom	
Pokrovitelj koncerta Čelopenka ENERGIJA PLUS ELEKTRO MARIBOR		Koproducent otvoritvenega koncerta OPERABALET MARIBOR SLOVENSKO DRUŠTVO OPERA MARIBOR www.sng-mb.si		Partner Lutkovno gledališče Maribor	
Koproducent dogodka RRA PODRAVJE MARIBOR		Medijski partnerji VEČER 80let RADIO CITY Radio Maribor ARS			
Partner zadrga		Maribor MARIBOR2012 Evropsko prebivališče Maribor			

Festival
Maribor

NARODNI
DOM
MARIBOR

11.-21.
SEPTEMBER
2025

17.

september 2025, ob 19.30

RRA Podravje – Maribor, prostori nekdanje kaznilnice

KO ČAS OBMOLKNE

Mate Bekavac, klarinet
William Hagen, violina
Mairéad Hickey, violina
Georgy Kovalev, viola
Andrei Ioniță, violončelo
Leland Ko, violončelo
Janez Krevel, kontrabas
Per Rundberg, klavir
Davor Herga, igravec

Koncert traja približno dve uri in pol in ima en odmor.

Giovanni Sollima (1962)

Lamentacija za violončelo solo

Aleksander Veprik (1899–1958)

Pesmi mrtvih za violo in klavir, op. 4

- I. Zmerno razgibano
- II. Precej počasno
- III. Odločno
- IV. Precej živahno
- V. Zmeren tempo

Hans Krása (1899–1944)

Ples za violino, violo in violončelo

Mieczysław Weinberg (1919–1996)

Arija za godalni kvartet, op. 9

Goran Bregović (1950)

Underground Tango

Tigran Mansurjan (1939)

Miserere nobis iz *Agnus Dei* za klarinet, violino, violončelo in klavir

Kinan Azmeh (1976)

Postludij Ibn Arabi za klarinet, violino, violo, violončelo, kontrabas in klavir

Olivier Messiaen (1908–1992)

Kvartet za konec časa

- I. Kristalna liturgija
- II. Spev za angela, ki naznanja konec časa
- III. Brezno ptic
- IV. Medigra
- V. Hvalnica Jezusovi večnosti
- VI. Poblazneli ples, za sedem trobent
- VII. Mavrična prelivanja, za angela, ki oznanja konec časa
- VIII. Hvalnica Jezusovi nesmrtnosti

Branje odlomkov iz del:

Aleksander Solženicin: *Otočje gulag* (prevod: Samo Savnik)

Viktor Frankl: *Kljub vsemu življenju reči da*

(prevod: Miriam Drev, Jože Stabej)

oncert *Ko čas obmolkne* v zapuščenih prostorih nekdanje avstro-ogrske moške kaznilnice glasbo in besedo poveže v razmislek o človeku v času preizkušenj. V prvem delu se bo glasba prepletala z odlomki iz pričevanj Aleksandra Solženicina in Viktorja Frankla, ki z neposrednostjo opisujejo aretacijo, zaporniško življenje, izkušnjo izgube in tudi iskanje smisla sredi trpljenja. V dialogu z njunimi besedami bodo zazveneli glasovi nekaterih

skladateljev, med njimi Veprika, Krása in Weinberga, ki se jih je dotaknil pečat preganjanja in antisemitizma. Drugi del prinaša Messiaenov *Kvartet za konec časa*, ki je nastal v ujetništvu, a kljub temu bolečine ne postavlja kot pike, temveč jo preobraža v vizijo večnosti. Program zgodovinska pričevanja torej povezuje z umetniškim odgovorom nanje, in sicer v opomin, da spomin in ustvarjalnost tudi v najtemnejših okoliščinah ostajata prostor človekove notranje svobode.

Giovanni Sollima je italijanski violončelist in skladatelj iz Palerma, ki si je po študiju pri očetu Eliodoru Sollimi, Giovanniju Perrieri in Antoniu Janigru ustvaril mednarodno kariero. Njegov slog klasično tradicijo združuje z vplivi jazza, rocka, minimalizma in mediteranske ljudske glasbe, kar ga umešča v krog najbolj eklektičnih glasbenikov njegove generacije. Piše za klasična, električna in tudi bolj neobičajna glasbila in je sodeloval z umetniki vse od Yo-Yo Maja do Patti Smith. V skladbi ***Lamentacija*** za solo violončelo uporabi nabor razširjenih tehnik od *col legna* do petja ob igri ter tako poskrbi za sugestivno glasbeno izkušnjo, ki se nas dotakne v globinah in ki jo je sam opisal kot »nekakšen stik med gregorijanskim koralom in rockovsko energijo«.

Življenjsko pot **Aleksandra Veprika** so zaznamovale preizkušnje pod totalitarnim režimom. Kot eden vodilnih predstavnikov t. i. judovske šole v sovjetski glasbi je bil pomembna osebnost med obema vojnama, leta 1923 pa je v Moskvi soustanovil Društvo za judovsko glasbo. Njegova dela so kmalu doživela izvedbe tudi zunaj Sovjetske zveze, zlasti v Nemčiji, kjer je bila skladba ***Pesmi mrtvih za violo in klavir*** (1923) med prvimi, ki so jih predvajali na berlinskem radiu. Gre za izrazito modernistično delo, prežeto s temačnimi barvami in napeto, skoraj nevrotično ekspresivnostjo. Leta 1950 je sovjetska oblast Veprika aretirala in obtožila »judovskega nacionalizma« ter poslala v gulag. Po oprostitvi leta 1954 se je vrnil v Moskvo, kjer je v času zatona judovske kulture ustvaril še nekaj del, vendar nikoli več ni dosegel nekdanjega ugleda.

Življenje češkega skladatelja **Hansa Krása** je prav tako zaznamovala nasilna prekinitev njegove obetavne kariere zaradi totalitarizma in antisemitizma. Njegov zgodnji uspeh je potrjevala opera *Verlobung im Traum* (*Zaroka v snu*), ki je bila leta 1933 nagrajena s češkoslovaško državno nagrado, po deportaciji v Terezín pa se je njegova življenjska pot popolnoma spremenila. Tam je postal eno osrednjih imen živahnega kulturnega življenja in je ustvaril več komornih del, med njimi ***Ples za violino, violo in violončelo*** (1944). V tem delu se pojavljajo ritmična motoričnost, imitacije zvokov vlakov in nasilni izbruhi, ki se stopnjujejo do blaznega zaključka. Njegova zadnja opera *Brundibár* je bila v Terezínu izvedena več kot petdesetkrat in je postala simbol ustvarjalnega upora. Oktobra 1944 so Kráso skupaj s skladatelji Viktorjem Ullmannom, Pavlom Haasom in Gideonom Kleinom odpeljali v Auschwitz, kjer so bili vsi umorjeni.

Usodo poljsko-judovskega skladatelja **Mieczysława Weinberga** so, podobno kot to velja za Veprika in Kráso, zaznamovali izgon, izguba družine in življenje pod totalitarnim režimom. Leta 1939 je ob nemškem napadu na Poljsko pobegnil proti vzhodu, starše in sestro, ki so ostali doma, pa so v taborišču Trawniki umorili. Weinberg je našel zatočišče v Sovjetski zvezi, kjer je navezal tesno prijateljstvo s Šostakovičem in ustvaril opus več kot 150 del: 22 simfonij, 17 godalnih kvartetov, sedem oper ter glasbo za gledališka in filmska dela. Kljub uspehu ga je sovjetska oblast zaradi judovskega porekla in povezav z Judovskim protifašističnim odborom leta 1953 zaprla; izpuščen je bil šele po Stalinovi smrti. V njegovi glasbi se vplivi Mahlerja in Šostakoviča prepletajo z judovsko in slovansko ljudsko motiviko. ***Arija za godalni kvartet*** (1942) je zgodnejša, nekoliko zadržano lirična skladba, ki jo zaznamuje spевна, skoraj vokalna melodika prve violine ob spremljavi ostalih godal.

Goran Bregović je eden najbolj prepoznavnih glasbenikov z Balkana. Rodil se je v Sarajevu materi Srbkinji in očetu Hrvatu in najprej zaslovel kot ustanovitelj in vodilni član rock skupine Bijelo dugme, ki je v sedemdesetih in osemdesetih letih veljala za največjo glasbeno zasedbo v Jugoslaviji. Po razpadu skupine se je posvetil filmski glasbi in z režiserjem Emirjem Kusturico sodeloval pri treh mednarodno uspešnih projektih: *Domu za obešanje*, *Sanjah v Arizoni* in *Podzemlju – Underground*, za katerega je leta 1995 v Cannesu prejel zlato palmo. V Bregovićevem slogu se elementi romske in balkanske ljudske glasbe prepletajo z rockom, simfoničnimi aranžmaji in neobičajnimi zasedbami. ***Underground Tango***, ki ga je napisal za film, je kot plesna, a hkrati ironična in dramatična glasba, v kateri se energija balkanske tradicije spleta z univerzalnim filmskim izrazom, značilen primerek te mešanice.

Tigran Mansurjan velja za vodilnega armenskega skladatelja, v čigar glasbi se zahodno moderno izrazje povezuje s tradicijo njegove domovine. V šestdesetih letih ga je sprva privlačila avantgarda, nato pa je vse bolj razvijal pristno armensko govornico, prežeto s folklornimi in cerkvenimi vplivi. Njegova dela (simfonije, komorna glasba, zborovske, vokalne partiture in filmska glasba) so doživela interpretacije po vsem svetu, njegov *Rekviem* pa je bil nominiran za dva grammyja. Za to delo, posvečeno spominu na žrtve armenskega genocida, je prejel predsedniško nagrado Armenije. ***Agnus Dei***, v katerem se prepletajo melodična zadržanost, ritmični ostinati in prosojne zvočne plasti, je nastalo leta 2006 za festival Olega Kagana v Nemčiji. Iz njega izvira tudi stavek *Miserere nobis*, ki v svoji asketski zvočnosti ustvarja občutek tihe molitve.

Kinan Azmeh je klarinetist in skladatelj iz Sirije, ki je leta 1997 postal mednarodno prepoznaven, ko je kot prvi arabski glasbenik zmagal na Rubinsteinovem tekmovanju v Moskvi. Studiral je v Damasku in na newyorškem Juilliardu, danes pa deluje med ZDA in Evropo, kjer nastopa kot solist in